TACHE PAPAHAGI
Maître de conférences à la Faculté des Lettres de Bucarest

IMAGES D'ETHNOGRAPHIE ROUMAINE

(DACO-ROUMAINE et AROUMAINE)

TOME PREMIER

318 photographies, avec texte français et roumain

PUBLIÉ SOUS LES AUSPICES DE LA
SOCIETATEA CULTURAL - NAȚIONALĂ
APOSTOL MARGARIT
MCMXXVIII

In vol. I :

Port bărb. din Răpciuni-Neamț pag. 11, 79, 82

Port fem. din Dorna pag. 14

Port fem. din Răpciuni pag. 15, 16, 17

Bătrân din Piatra pag. 37.

Casă veche din Răpciuni ș.a. pag. 41, 45, 47, 51, 55, 63, 64, 65, 66

Biserici vechi de lemn Răpciuni ș.a. 71, 72, 73, 75, 76, 77

Și la schitul Durău 96.

Pentru vol. II vezi pag. 229-230.

G. T. Kirileanu

TACHE PAPAHAGI
Maître de conférences à la Faculté des Lettres de Bucarest

IMAGES D'ETHNOGRAPHIE ROUMAINE

(DACO-ROUMAINE et AROUMAINE)

TOME PREMIER

318 photographies, avec texte français et roumain

PUBLIE SOUS LES AUSPICES DE LA
SOCIETATEA CULTURAL - NAŢIONALĂ
APOSTOL MARGARIT
MCMXXVIII

PRÉFACE

D'abord, quelques précisions sommaires.

L'*ethnographie* est l'examen scientifique et, implicitement, la connaissance d'un peuple sous tous les rapports. Cependant, pour connaître un peuple, nous pouvons recourir aussi à son *folklore* — les aspects linguistiques, historiques, sociologiques et géographiques ne nous intéressent pas pour le moment.

De fait, «ethnographie» et «folklore» sont deux notions qui se superposent, attendu que la signification du mot ἔθνος est presque la même que celle du mot v u l g u s, c'est-à-dire «populus, λαὸς». Néanmoins, une distinction doit être faite entre eux, d'autant plus que le domaine des recherches de ces deux spécialités a été tracé presque définitivement et d'une façon précise dans les études faites jusqu'à présent, malgré leurs affinités évidentes, voire, parfois, certains empiètements réciproques.

Le *folklore* s'occupe de tout ce qui est abstrait ou fluide, de ce qui, en général, peut être perçu par l'ouie, tandis que l'*ethnographie* étudie ce qui est concret, perceptible par la vue et le toucher. Par exemple la musique — vocale ou instrumentale — est un élément de folklore. Comme tel, l'admirable et si caractéristique «*doïna*» du peuple roumain ne peut former un objet de recherche ou d'étude ethnographique. Mais s'il s'agit d'étudier le

PREFAȚĂ

Mai întâi, câteva sumare precisări.

Etnografia e cercetarea științifică — implicit, deci, cunoașterea amănunțită — a unui popor. Dar, pentru cunoașterea unui popor, putem recurge și la *folklorul* său — aspectele linguistice, istorice, sociologice și geografice momentan nu ne preocupă.

De fapt, «etnografie» și «folklor» sunt două noțiuni ce se suprapun, întrucât prin ἔθνος înțelegem aproape exact ceea ce înseamnează v u l g u s, adică «populus, λαὸς». Și totuși, o distincție trebuie făcută între ele, mai ales că domeniul cercetărilor acestor două specialități s'a și conturat aproape definitiv și precis în studiile de până acum, deși afinitățile dintre ele și câteodată chiar încălcările reciproce sunt evidente.

Folklorul urmărește tot ce este abstract sau fluid care, în general, poate fi perceput cu ajutorul auzului, în timp ce *etnografia* studiază tot ce e concret, perceptibil pe calea văzului și a pipăitului. Bunăoară musica — vocală sau instrumentală — e un element folkloric. Ca atare, minunata și mult caracteristica *doină* a poporului român nu poate forma un obiect de cercetare sau studiu etnografic. Dacă însă ar fi să urmărim *fluierul* sau

«*fluierul*» (flûte de berger) ou le «*cavalul*» (long chalumeau) sur lesquels les pâtres roumains jouent la «*doina*», c'est l'ethnographie qui entre en jeu.

En rapport direct avec la musique — et comme un exemple d'empiètements réciproques entre l'ethnographie et le folklore — , surgit la question de savoir si la *danse* est un élément de folklore ou si c'en est un d'ethnographie, surtout lorsqu'on sait que chez certains rameaux du peuple roumain, les *Aroumains* par exemple, par «danse» on entend non seulement la ronde proprement dite, mais aussi le chant ou la musique vocale qui l'accompagne, vu que les Aroumains dansent en réglant leur pas sur la chanson dont ils s'accompagnent. La danse, comme tout autre jeu, est, à coup sûr, un élément ethnographique, d'autant plus que chacun de ses mouvements ou chacune de ses formes peuvent être représentés par des images. Il s'ensuit que, abstraction faite de la musique qui l'accompagne, la danse aroumaine elle-même, appelée *cor* (ronde) ou *gioc* (danse), appartient à l'ethnographie.

Dans le cadre de cette façon de comprendre l'ethnographie, nous avons tâché d'en étudier les divers aspects chez le peuple roumain tout entier, du nord et du sud du Danube.

Par son conservatisme caractéristique, le peuple roumain est actuellement encore le dépositaire d'une richesse ethnographique aussi variée qu'inestimable. Tandis que le folklore subit, généralement parlant, des transformations rapides et, parfois, radicales sous l'influence de causes complexes, le matériel ethnographique est plus à l'abri, grâce au concret qui constitue ses éléments. Et pourtant, l'ethnographie elle-même voit bien de ses éléments intéressants et précieux glisser sur la pente de l'oubli, de l'altération, de la substitution ou de la destruction. Le vieux et pittoresque jeu des «*Călu-*

cavalul din care păstorii români cântă această doină, atunci intervine etnografia.

In directă legătură cu musica — și ca un exemplu de încălcări reciproce între etnografie și folklor — , se naște întrebarea: *dansul* este un element folkloric sau unul etnografic, mai ales când știm că, la anumite ramuri ale poporului român, cum ar fi *Aromânii*, prin «dans» se înțelege nu numai hora propriu zisă, ci și cântecul sau musica vocală ce însoțește această horă, întrucât Aromânii dansează cântându-și din gură? Dansul, ca și orice alt joc, e, de sigur, un element etnografic, mai ales că poate fi iconografiat în orice mișcare sau formă a lui. Prin urmare, abstracție făcând de musica ce-l însoțește, și dansul aromânesc, numit *cor* sau *gioc*, aparține etnografiei.

In cadrul acestui fel de a înțelege etnografia, am căutat să urmăresc diferitele sale aspecte la întregul popor român din nordul și sudul Dunărei.

Prin conservatorismul său caracteristic, poporul român și astăzi încă e depositarul unei foarte variate și nepreţuite avuții etnografice. Pe când folklorul e, în trăsături generale, supus unor repezi și, câteodată, radicale transformări sub influența unui întreg complex de considerațiuni, în schimb materialul etnografic e mai la adăpost, grație concretului care constituie elementele sale. Și totuși, și etnografia își vede numeroase, interesante și prețioase elemente alunecând pe panta uitării, alterării, înlocuirii sau a distrugerii. Vechiul și pitorescul joc *Călușarii*, sau expresivul *Plu-*

șari», ou le jeu expressif de *«Plugușor»* du jour de l'An etc., perdent de jour en jour de leur extension géographique, ainsi que de leur aspect originaire, tant sous le rapport du folklore que sous le rapport ethnographique ; de même que, d'un autre côté, les splendides broderies de la paysanne roumaine, insurpassables en finesse et en discrétion pleine d'harmonie, voient disparaître l'un après l'autre leurs *«pui»*, leurs *«routi»*, leurs *«coarne de berbeci»* etc. Sur les grandes rivières de la Roumanie, telles que le *Mureș*, l'*Olt*, le *Someș* etc., on ne verra plus de nouveaux monoxyles flottants venir remplacer les anciens monoxyles que l'on voit encore flotter ça et là ; de même que, d'un autre côté, les primitifs objets ou instruments de bois nécessaires à la vie domestique — telle par exemple, entre autres, la très intéressante *«piuă»* (moulin) à extraire le liquide des graines ou des fruits que l'on voit sur la hauteur du village de Tilișca (district de *Sibiu*) et qui pourrait être un objet d'un intérêt réel pour tout musée ethnographique — disparaissent insensiblement, parfois même d'une façon étonnamment rapide.

Ne fût-ce que pour ces considérations et si nous voulons que le passé ethnographique du peuple roumain ne soit pas demain tombé complètement dans l'oubli, nous devons faire d'urgence des explorations aussi étendues que savamment préparées. De même qu'il est indispensable de faire phonographier le folklore musical, il est tout aussi nécessaire de faire cinématographier authentiquement tous les jeux par exemple, ou d'organiser des musées etc. Mais, pour perpétuer le souvenir de notre complexe ethnographique il est besoin non-seulement de l'appui officiel, mais aussi des initiatives privées. Et ce sera là le plus beau et le plus utile monument, car toute l'âme et le physique du peuple, toute sa vie à travers les âges se refléteront dans ses produits et tout cela pourra, par

gușor din ziua de anul nou etc., pierd văzând cu ochii din extinderea lor geografică, precum și din aspectul lor originar, atât sub raportul folkloric cât și sub cel etnografic ; după cum, pe de altă parte, splendidele cusături ale țărancei române, neîntrecute în finețe și discreție plină de armonie, își văd dispărând unul după altul *puii* lor, *rourii* lor, așa numitele *coarne de berbeci* ale lor etc. Pe marile râuri ale României, cum ar fi Mureșul, Oltul, Someșul etc., nu vor mai apărea monoxile plutitoare nouă care să înlocuească pe cele vechi ce se mai văd încă plutind ici-colo ; după cum, pe de altă parte, primitivele obiecte sau unelte de lemn, necesare vieții casnice — cum ar fi, printre atâtea altele, foarte interesanta *piuă* pentru stors lichidul din semințe sau fructe, piuă care se găsește în capătul de sus al satului Tilișca (județul Sibiu) și care ar putea fi un obiect de un real interes pentru orice museu etnografic — dispar pe nesimțite, uneori chiar cu pași surprinzător de repezi.

Măcar pentru aceste considerațiuni și dacă vrem ca trecutul etnografic al poporului român să nu ne rămână mâine necunoscut, se impun urgente explorări cât mai întinse și mai temeinic pregătite. După cum fonografierea pentru folklorul musical e indispensabilă, tot atât de necesară e și cinematografierea autentică bunăoară a tuturor jocurilor, sau organisarea unor musee etc. Dar, eternisarea întregului nostru complex etnografic cere nu numai sprijinul oficial, ci și cel al inițiativelor particulare. Și va fi cel mai frumos și mai util monument, întrucât întregul suflet și fisic al poporului, întreaga lui viață în decursul secolelor vor fi întruchipate în chiar produsele sale, urmând ca, pe cale intuitivă,

voie intuitive, être à la portée de tout le monde.

Dans la limite des possibilités dont nous avons disposé comme temps et comme moyens de recherches, nous avons parcouru la plus grande partie du territoire habité par les Roumains: tout ce matériel nous ne l'avons recueilli — d'ailleurs simultanément au matériel linguistique et de folklore — que pendant les vacances scolaires et en nous servant d'un appareil photographique de qualité inférieure. Comme résultat de la tâche que nous nous sommes assignée, nous donnons ici une bonne partie de ce que nous avons recueilli. La première partie est consacrée au territoire daco-roumain et la seconde au territoire habité par les Aroumains. Le territoire daco-roumain, dans ce premier volume, est représenté par les régions suivantes: le pays de l'*Oaș*, le *Maramureș*, la *Bucovine* du sud, le nord-ouest de la *Moldavie* (district de *Piatra*), le pays de *Făgăraș*, les montagnes de *Sibiu* et de *Gorj*, la contrée des *Pădureni* et le pays des *Moți*; le territoire aroumain est représenté par le massif montagneux du Pinde (Grèce) et la région du sud de l'Albanie où habitent les Aroumains connus sous le nom de *Fărșeroți*. Le reste des régions roumaines formeront le second et le troisième volumes — peut-être aussi le quatrième — et l'ouvrage entier sera complété par un volume dans lequel nous étudierons tout le matériel des volumes précédents au point de vue ethnographique, artistique et linguistique, ainsi qu'au point de vue historique, géographique etc. Aussi est-ce pour cela que la légende de chaque cliché ne contient d'autres éclaircissements que ce qui est strictement nécessaire pour en saisir le côté intéressant. Sans doute eût-il mieux valu que ce que nous donnons ici eût embrassé, comme aire géographique, toute l'étendue du territoire roumain et que nous eussions pu offrir un *atlas*

totul să poată fi la îndemâna oricui.

In limitele posibilităților de cari am dispus ca timp material și mijloace de cercetări, am cutreerat cea mai mare parte din teritoriul locuit de Români: întregul material e cules — paralel cu cel linguistic și folkloric — numai în timpul vacanțelor școlare, folosindu-mă de un aparat fotografic inferior. Drept resultat al acestor cercetări, presint aci o bună parte din tot ce am cules. Partea I-âi e consacrată teritoriului daco-român, iar a II-a celui aromân. Teritoriul daco-român, în acest prim volum, e representat prin următoarele regiuni: țara Oașului, Maramureșul, Bucovina sudică, nord-vestul Moldovei (județul Piatra), țara Făgărașului, munții Sibiului și ai Gorjului, regiunea Pădurenilor și țara Moților; teritoriul aromân e representat prin masivul muntos al Pindului (Grecia) și regiunea sudică a Albaniei, unde locuesc așa numiții *Fărșeroți*. Restul regiunilor românești vor forma al doilea și al treilea — poate chiar și al patrulea — volum și, toate laolaltă, vor fi încheiate cu volumul în care va fi studiat din punct de vedere etnografic, artistic și linguistic, ca și din punct de vedere istoric, geografic etc., întregul material din volumele ce-l vor preceda. Pentru aceasta, la legenda fiecărui clișeu nici nu am dat lămuriri mai amănunțite, ci numai strictul necesar pentru urmărirea interesantului ce se desprinde din el. Evident, bine ar fi fost ca tot ce presint aci să fi fost urmărit, ca arie geografică, pe întregul teritoriu românesc, pentru a putea da astfel un *atlas etnografic* general și cât mai complet. Dar, un asemenea plan — mai ales când e vorba să-l urmărească un singur om și încă pe jos și pe un teritoriu atât de întins — necesită alte condițiuni de cer-

ethnographique général et aussi complet que possible. Mais un tel plan nécessite d'autres conditions que celles dans lesquelles il a été exécuté par l'auteur de ces lignes qui, à lui seul, a dû parcourir les régions susmentionnées, c'est-à-dire un territoire très étendu, le plus souvent à pied, en dépit de toutes les privations et de tous les désagréments qui devaient naturellement accompagner pareille entreprise.

Toutefois, nous croyons que, même fragmentaire et incomplet, cet ouvrage apporte sa contribution à l'ethno-linguistique, par exemple, qui sera saisie intuitivement de bien des problèmes pouvant l'intéresser: elle saura d'une façon précise ce qu'est la «*suma*» (< lat. *s u m m a*), ou l'«*ustura*» (lat. < **o r s i t u r a* de *o r d i o r ī*), ou le «*volbul*» (< lat. *v o l v u m*) chez les Aroumains (v. pag. 146 *a*, *b* et 153 *a*); elle pourra rechercher facilement comment les monoxyles flottants (v. pag. 57 *a*) qui, comme élément ethnographique, constituent un héritage autochtone dace, ont perdu dans certaines régions la dénomination latine de «*luntre*» superposée à la dénomination dace et ont pris la dénomination slave de *cin*. De même, ce ne sera pas sans intérêt et sans importance pour elle d'étudier parallèlement tant d'autres aspects de la vie aroumaine et daco-roumaine etc.

Toutes les figures de l'ouvrage représentent des images réelles de la vie du peuple roumain. Elles ont été prises sur le vif dans leur milieu originaire.

Une grande partie du matériel contenu dans ce volume a été recueillie sous les auspices de l'*Institut de philologie et de folklore* de Bucarest.

Au dessous de chaque cliché, à gauche nous indiquons le lieu de provenance et, à droite, la date de la photographie.

Tous les clichés reproduits sont originaux, sauf trois (à savoir ceux des pag. 115, 142 *b* et 163 *a*).

cetări decât acelea pline de lipsuri și de neplăceri în cari am cutreerat sus-amintitele regiuni.

Totuși, am credința că, deși fragmentar și incomplet, acest început aduce și el contribuția sa. Etno-linguistica, bunăoară, se va sesisa intuitiv de multe probleme ce ar interesa-o: va ști precis ce e, de exemplu, *suma* (< lat. *s u m m a*), sau *ustura* (lat. < **o r s i t u r a* de la *o r d i o r ī*), sau *volbul* (< lat. *v o l v u m*) la Aromâni (v. pag. 146 *a*, *b* și 153 *a*); va putea ușor urmări cum monoxilele plutitoare (v. pag. 57 *a*) cari, ca element etnografic, constituie o moștenire autohtonă dacică, și-au pierdut în unele regiuni numirea latină de *luntre* suprapusă celei dacice, înlocuind-o cu una slavă, anume *cin*. Nu-i va fi lipsită nici de interes și nici de importanță urmărirea paralelă a atâtor aspecte la Aromâni și Daco-români etc.

Toate vederile reproduc realități autentice ale poporului român, fotografiate în mediul lor originar.

O bună parte din materialul volumului de față a fost cules sub auspiciile *Institutului de filologie și folklor* din București.

Dedesuptul fiecărui clișeu, la stânga indic localitatea de origine, iar la dreapta, data fotografierii.

Toate clișeele reproduse sunt originale, afară de trei (și anume cele de la pag. 115, 142 *b* și 163 *a*).

Un dernier mot. La trop modeste société de culture intellectuelle nationalle *Apostol Margarit* n'étant pas matériellement en mesure de supporter tous les frais de l'édition de cet ouvrage, notre ami Georges Simotta, architecte, lui-même Aroumain, s'est généreusement empressé d'en faciliter l'apparition: nous adressons à cet ami passioné de l'art nos vifs remerciements. Nous nous faisons un devoir tout aussi agréable d'exprimer aussi nos remerciements à M. Nicolas Papahagi, qui a bien voulu traduire en français tout le texte de ce volume.

Un ultim cuvânt. Prea modesta societate cultural-națională *Apostol Margarit,* neavând posibilitatea materială de a suporta întreaga sumă necesară editării acestei lucrări, amicul meu George Simotta, arhitect aromân, n'a pregetat să faciliteze apariția ei: acestui pasionat al artei îi aduc aci viile mele mulțumiri. Imi fac o datorie tot atât de plăcută de a mulțumi și unchiului meu, D. Nicolae Papahagi, care a binevoit a traduce în limba francesă întregul text din acest volum.

Tache PAPAHAGI

PREMIÈRE PARTIE

IMAGES D'ETHNOGRAPHIE DACO-ROUMAINE

ROUMANIE

SES DISTRICTS

TYPE ET COSTUME

TIP ŞI PORT

Răpciuni (Piatra) *1926, 25 dec.*

Costume moldave.

Port moldovenesc.

Cămărzana (Satu-mare) *1926, 18 iul.*

a — Jeunes filles du pays de l'*Oaș:* à remarquer leur façon caractéristique de tresser les cheveux.

Fete din țara Oașului: de remarcat caracteristica lor împletitură a părului.

Borșa (Maramureș) *1921, 20 iul.*

b — Femme portant son enfant au berceau suspendu à son épaule.

Femeie purtându-și copilul în leagănul atârnat de umăr.

Sat-Şugătag (Maramureş) *1927, 25 april.*

a — Le vêtement caractéristique de *Maramureş* est l'habit appelé *«gubă»* — un manteau à long poil.

Haina caracteristică a Maramureşului e aşa numita *gubă* — o manta flocoasă.

Giuleşti (Maramureş) *1924, 26 dec.*

b — En maint endroit de la Transylvanie les jeunes filles elles-mêmes portent des bottes.

In multe părţi ale Transilvaniei şi fetele poartă cizme.

Neagra-Dornei (Câmpulung) *1926, 5 sept.*

a — En Bucovine aussi on porte la même «*catrința*» (tablier) moldave.

Și în Bucovina se poartă aceeași catrință moldovenească.

Câmpulung *1926, 4 sept.*

b — La «*bondița*» (vêtement sans manches) est portée aussi en été.

Bondița se poartă și în timpul verii.

Răpciuni (Piatra) *1926, 19 sept.*

a — En Moldavie, le tablier a un fond noir par derrière.

In Moldova, în spate catrința are fond negru.

Răpciuni *1926, 26 dec.*

b — Encore aujourd'hui les femmes tissent elles-mêmes leur tablier.

Și astăzi catrința și-o țes însăși femeile.

Răpciuni (Piatra) 1926, 31 dec.

a — Le manteau appelé «*suman*» est aussi un produit domestique fabriqué par les femmes.

Sumanul e tot producţiunea casnică a femeilor.

Răpciuni 1926 19 sept.

b — Dans toute la Moldavie et la Bucovine le «*sumanul*» est généralement noir («*noatin*» ou «*lăi*»).

In întreaga Moldovă şi Bucovină sumanul e în general negru *(noatin* sau *lăi)*.

Lenţa C. Vasiliu (grefier)

Schitul-Durău (Piatra) *1926, 31 dec.*

a — Petit à petit l'influence des villes se fait sentir aussi dans les villages.

Puţin câte puţin influenţele orăşeneşti pătrund şi la sate.

Corbu (Piatra) *1926, 1 sept.*

b — Un jour de fête, vers la «*hora*» (ronde) du village.

In zi de sărbătoare, mergând spre hora satului.

Drăguş (Făgăraş) *1926, 25 aug.*

a — Les jeunes filles portent encore, jusqu'à 18 ans, les cheveux coupés.

Fetele, până la 18 ani, încă mai poartă părul rătezat.

Drăguş *1926, 26 aug.*

b — Dans la vallée de l'*Olt*, la coiffure de femme à peine laisse-t-elle encore remarquer la trace d'une seule *corne*.

Pe valea Oltului, la coafura femeilor abia se mai reliefează o urmă de un singur *corn*.

Feldioara (Făgăraş) *1926, 24 aug.*

a — Dans certains villages de l'*Olt*, l'habit de laine nommé «*bubou*» est noir.

In unele sate de pe valea Oltului, haina lânoasă numită *bubou* e neagră.

Drăguş (Făgăraş) *1926, 26 aug.*

b — Dans d'autres villages ce «*bubou*» est blanc.

In altele, acest *bubou* e alb.

Porumbacul-de-jos (Făgăraş) *1926, 24 aug.*

a — La population, exclusivement roumaine, d'entre l'*Olt* et les Carpathes se fait aussi remarquer par sa prestance.

Populaţia, exclusiv românească, dintre Olt şi Carpaţi se distinge şi prin fisicul ei impunător.

Valea-Dosului (Alba) *1921, 15 aug.*

b — Au delà de l'Olt, à la place de la «*catrinţa*» apparaissent les deux «*fote*» (sorte de tablier de femme).

Dincolo de Olt, în locul catrinţei apar cele două fote.

Poiana (Sibiu) *1925, 12 iul.*

a — L'ancien couvre-chef (*«învălitură»*) des *Mărginence* est actuellement en train de disparaître.

Bătrâneasca învălitură de pe cap a Mărginencelor azi e pe calea dispariţiei.

Poiana *1925, 6 sept.*

b — Leur costume se fait remarquer par sa finesse harmonieuse, composée de blanc et de noir.

Costumul lor se impune prin fineţea sa armonică de alb şi negru.

Tomnatec (Huniedoara) *1924, 17 iul.*

a — Dans les *Munții-apuseni* le berceau de l'enfant est tressé de branches entrelacées.

In Munții-apuseni leagănul de copil e o împletitură de nuiele.

Tomnatec *1923, 22 iul.*

b — Dans cette région ce sont les femmes qui jouent des «*tulnice*» (instrument de musique, en bois de cerisier).

In această regiune femeile cântă din *tulnice* de cireș.

Găureni (Alba) *1921, 7 sept.*

a — Dans la vallée de l'*Ampoïul*, le bout de l'«*opinca*» appelé «*gurgui*» est large et penché de côté.

Pe valea Ampoiului, vârful opincei numit *gurgui* e lat şi înclinat în afară.

Mogoş (Alba) *1924, 28 iul.*

b — Ici, le même «*gurgui*» est retroussé.

Aci, acelaşi *gurgui* stă drept în sus.

Plopi (Huniedoara) *1927, 23 april.*

a — Chez les paysans dits «*Pădureni*», les deux «*fote*», appelées «*oprege*», diffèrent de forme.

La aşa numiţii *Pădureni*, cele două fote, numite *oprege*, difer ca formă.

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april.*

b — Jeune fille portant dans le «*cart*» de l'eau de la fontaine de la vallée.

Fată purtând în *cart* apă din fântâna din vale.

Lelese (Huniedoara) *1926, 14 aug.*

a — La broderie des manches et du corsage est finement et harmonieusement travaillée.

Broderia de pe mâneci şi piept e fin şi armonic lucrată.

Cernişoara (Huniedoara) *1927, 30 april.*

b — Sur le dos les femmes portent un voile blanc, fixé sur la tête.

In spate femeile poartă o marama albă, fixată pe cap.

Gânțaga (Huniedoara) *1926, 26 sept.*

a — En temps de pluie, on met la «*gluga*» (capuchon) sur la tête.

In timp de ploaie, peste cap se pune *gluga*.

Boșorogi (Huniedoara) *1926, 8 sept.*

b — Lorsqu'il ne pleut pas, la même «*gluga*» se transforme en havre-sac.

Când nu plouă, aceeași *glugă* se transformă în sac.

Lelese (Huniedoara) *1927, 30 april.*

a — Les femmes portent aussi une chaînette à laquelle sont attachés un canif, une clef etc.

Femeile poartă și câte un lanț, de care fixează un cuțit, o cheie etc.

Lelese *1927, 22 april.*

b — Une mère et sa fille, en costume de tous les jours.

O mamă cu fiica sa, în port de toate zilele.

Gânțaga (Huniedoara) *1926, 26 sept.*

a — L'usage de porter des «*coarne*» persiste encore. Actuellement leur forme est méconnaissable.

Datina de a purta *coarne* mai persistă. Azi forma lor e de nerecunoscut.

Gânțaga *1926, 26 sept.*

b — Sur ces «*coarne*», appelées «*conci*», on met une «*ceapță*».

Peste aceste *coarne*, numite *conci*, se pune o *ceapță*.

Lunca-Cernei-de-sus (Huniedoara) *1926, 8 sept.*

a — Ici, les «*conci*» nous rappellent de petites cornes de chèvre.

Aci, *concii* ne reamintesc mici coarne de capră.

Gânțaga (Huniedoara) *1926, 26 sept.*

b — Recouverts du voile, les «*concii*» se font remarquer assez clairement.

Cu năframa peste ei, *concii* se reliefează destul de clar.

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april.*

a — En costume de fête. A la ceinture sont attachées, suivant unei vieille coutume, plusieurs *clefs*.

In port de sărbătoare. De brâu atârnă, după o veche datină, mai multe *chei*.

Bunila (Huniedoara) *1927, 22 april.*

b — L'ancien habillement, tout de blanc, est encore en usage.

Vechea îmbrăcăminte, albă peste tot, se poartă încă.

Lunca-Cernei-de-jos (Huniedoara) *1927, 16 april.*

a — Chez cette vieille femme les «*concii*» se font à peine voir.

La această bătrână de-abia se pot observa *concii*.

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april*

b — A la vue de cette vieille femme, nous nous reportons par la pensée à l'élément autochtone de la Dacie.

In fața acestei bătrâne, gândul ne duce la elementul autohton al Daciei.

Cămârzana (Satu-mare) *1926, 18 iul.*

a — Costume du pays de l'*Oaş*, caractéristique de plusieurs régions de Transylvanie.

Port din ţara Oaşului, caracteristic multor regiuni transilvănene.

Săpânţa (Maramureş) *1923, 31 aug.*

b — L'habitude de porter de longs cheveux commence à disparaître.

Obiceiul de a purta plete începe să dispară.

Ieud (Maramureş) *1924, 26 dec.*

a — En costume d'hiver (le vieux Dumitru Lucaci a lu Istrati — v. mon étude *Graiul şi folklorul Maramureşului*, pag. LXXXII).

In port de iarnă.

Sat-Şugătag (Maramureş) *1923, 2 april.*

b — Représentant de générations presque disparues comme costume et physique.

Representant al unor generaţii oarecum apuse ca port şi fisic.

Repedea (Maramureş) *1921, 20 iul.*

a — *Drăgüş-Vodă*, fondateur de la Moldavie, se reconnaîtrait facilement dans ses descendants,

Drăgüş-Vodă, descălecătorul Moldovei, nu cu greu s'ar putea recunoaşte în urmaşii săi,

M-stirea Putnei (Rădăuţi) *1926, 6 sept.*

b — tout comme Etienne-le-Grand dans ses Moldaves.

după cum Ştefan-cel-Mare ar apărea oricând în Moldovenii săi.

Lăpujul-de-sus (Huniedoara) *1927, 28 april.*

a — Paysans de Lăpujul-de-sus, où actuellement encore on prononce *mer, per feată, measă* etc.

Ţărani din Lăpujul-de-sus, unde şi azi se pronunţă *mer*, *per*, *feată*, *measă* etc.

Poieniţa-Tomii (Huniedoara) *1927, 29 april.*

b — Le bâton est indispensable à tout Roumain voyageant à pied.

Oricărui Român pedestru bâta îi e indispensabilă.

Cerbăl (Huniedoara) *1927, 30 april.*

a — Un «*Pădurean*» se rendant à la ville un jour de marché.

Pădurean coborând în oraş în zi de târg.

Sohodol (Huniedoara) *1927, 22 april.*

b — Même aux noces on fait encore usage du «*cimpoiul*» (cornemuse).

Chiar la nuntă încă se mai întrebuinţează cimpoiul.

Rod (Sibiu) *1925, 19 iul.*

a — Comme pâtre, au cours de 46 ans, ce vieillard a parcouru avec ses troupeaux presque tout le pays roumain.

Ca păstor, în timp de 46 ani, acest bătrân a cutreerat cu turmele sale aproape toată țara românească.

Valea Bistriței (Piatra) *1927, 30 dec.*

b — Vieillard de Moldavie fendant du bois de chauffage.

Bătrân moldovean spărgând lemne de foc.

Tomnatec (Huniedoara) *1924, 17 iul.*

a — Prêtre en tenue de village.

Preot în port de sat.

Vâlcelele-bune (Huniedoara) *1926, 26 sept.*

b — Harmonieuse union de la candeur d'un enfant et de la sagesse sereine d'un vieillard du peuple roumain.

Armonică îmbinare a candoarei copilărești și a seninei înțelepciuni bătrânești a poporului român.

L'HABITATION ET SES ACCESSOIRES. OCCUPATIONS

LOCUINŢA ŞI ACCESORIILE SALE. OCUPAŢIUNI

Scărişoara-de-jos (Turda) *1924, 22 iul.*

Maison, presque isolée, dans une forêt de sapins.

Casă, aproape isolată, în pădure de brazi.

Cămărzana (Satu-mare) *1926, 19 iul.*

a — Maison en poutres et blanchie à la chaux à l'extérieur.

Casă făcută din bârne şi văruită pe din afară.

Borşa (Maramureş) *1921, 20 iul.*

b — Maison neuve, ayant une chambre et un vestibule.

Casă nouă, cu o cameră şi un vestibul.

Câmpulungul Bucovinei *1926, 4 sept.*

a — Maison plus spatieuse, ayant deux chambres et une entrée.

Casă mai spațioasă, cu două camere și un antreu.

Răpciuni (Piatra) *1926, 29 dec.*

b — Maison datant de plus de 160 ans, à bardeaux fixés au moyen de clous en bois d'if, appelés «*pureci*» (puces).

Casă de peste 160 ani, având șindila fixată cu cuie de lemn de tisă numite *pureci*.

Porumbacul-de-jos (Făgăraş) *1926, 24 aug.*

a — Maison moderne, de style emprunté.

Casă modernă, cu stil adoptat.

Tomnatec (Huniedoara) *1924, 15 iul.*

b — Cabanes de pâtres, abritant aussi le bétail, dans les montagnes.

Colibe păstoreşti, chiar pentru vite, la munte.

Scărișoara-de-sus (Turda) *1924, 21 iul.*

a — Au pays des *Moți*, beaucoup d'habitations sont isolées, espacées sur un rayon de 1—3 km.

In țara Moților, multe locuințe sunt isolate pe o rază de 1—3 km.

Vidra-de-mijloc (Turda) *1923, 22 iul.*

b — Maison d'*Avram Iancu*, héros de la révolution de 1848.

Casa lui Avram Iancu, eroul revoluției din 1848.

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april.*

a — Dans la région des *Pădureni* l'ancien type de maison est général.

In regiunea Pădurenilor vechiul tip de casă e general.

Sohodol (Huniedoara) *1927, 22 april.*

b — La maison se compose d'un vestibule et d'une seule pièce.

Casa e formată dintr'un vestibul şi o singură încăpere.

Răpciuni (Piatra) *1926, 30 dec.*

a — Intérieur de la maison figurant ci-dessus (v. pag. 41 *b*).

Interiorul casei reproduse mai sus (v. pag. 41 *b*).

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april.*

b — Le foyer, appelé «*călon'iu*», d'une maison de la région des *Pădureni.*

Căminul, numit *călon'iu*, al unei case din regiunea Pădurenilor.

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april.*

a — Un berceau est d'habitude suspendu à une poutre de l'unique pièce de la maison.

In singura încăpere a casei stă atârnat de grindă câte un leagăn de copii.

Drăguş (Făgăraş) *1926, 25 aug.*

b — Four dans la cour d'une maison.

Cuptor în curtea unei case.

Răpciuni (Piatra) *1927, 19 april.*

a — Cabane attenant à une habitation et servant de buanderie, de cuisine etc.

Coliba unei locuinţi servind la spălat, la fiert etc.

Răpciuni *1927, 19 april.*

b — La *«cumpăna»* (brimbale) apparaît aussi dans les villages le long de la chaussée.

Cumpăna apare alături de şosea şi în sate.

Crăceşti (Maramureş) *1924, 30 dec.*

a — Porte incrustée.

Poartă încrustată.

Corneşti (Maramureş) *1926, 3 aug.*

b — Aujourd'hui l'incrustation est en voie de disparaître.

Azi încrustarea dispare văzând cu ochii.

Maramureș *1922, 8 ian.*

a — Le village de *Șieu* pendant l'hiver.

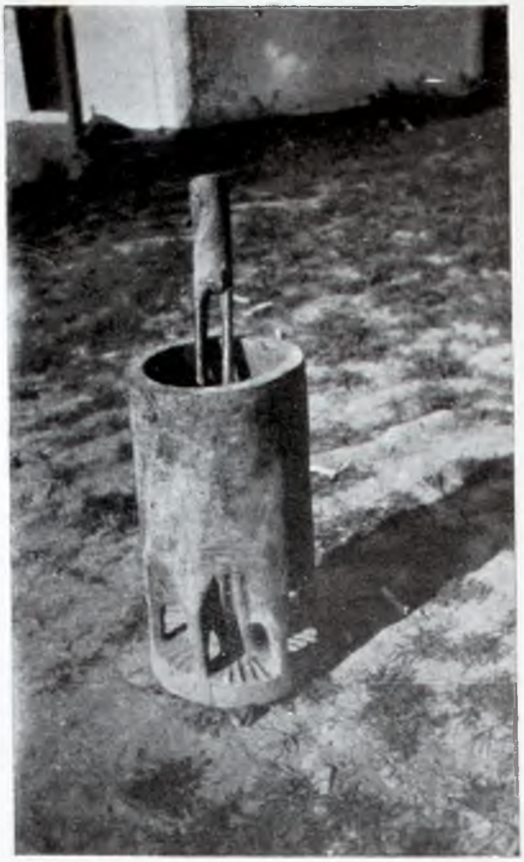
Satul Șieu în timp de iarnă.

Țara Moților (Turda) *1924, 21 iul.*

b — Partie supérieure du village de *Scărișoara-de-sus* éparpillée sur les versants.

Partea superioară a satului Scărișoara-de-sus răspândită pe versanturi.

Cămărzana (Oaş) *1926, 18 iul.*

a — Mortier creusé dans un tronc d'arbre.

Piuă scobită dintr'un trunchiu de arbore.

Sat-Şugătag (Maramureş) *1927, 25 april.*

b — A l'aide du pilon on pile le sel, le millet etc.

Cu ajutorul maiului se pisează sare, meiu etc.

Răpciuni (Piatra) 1926, 30 dec.

a — Même usage en Moldavie.

Aceeaşi întrebuinţare o are şi în Moldova.

Răpciuni 1926, 29 dec.

b — A la partie inférieure 'l est pourvu d'une «*ureche*» (anse).

In partea inferioară e prevăzută cu o *ureche*.

Drăguş (Făgăraş) *1926, 25 aug.*

a — Partout en Roumanie le mortier est en bois.

In tot cuprinsul ţării piua e de lemn.

Cămărzana (Satu-mare) *1926, 18 iul.*

b — «*Ghiboc*» du pays de l'*Oaş* servant à laver le linge à la lessive.

Ghiboc din ţara Oaşului servind la spălatul lingeriei cu ajutorul leşiei.

Sat-Şugătag (Maramureş) *1926, 2 aug.*

a — «*Oloiernița*» servant à extraire l'huile de diverses graines de plantes ou d'arbres.

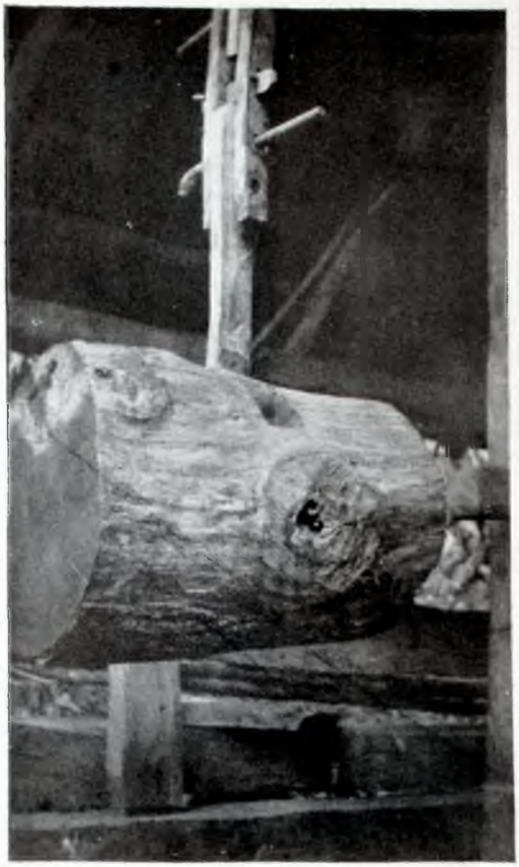
Oloierniță cu care se extrage uleiu din diferite semințe de plante sau arbori.

Sat-Şugătag *1926, 2 aug.*

b — Partie de l'«*oloiernița*» appelée «*scroafă*» (truie), où l'on met les graines et d'où s'écoule l'huile.

Partea numită *scroafă*, în care se pun semințele şi din care curge uleiul.

Sat-Şugătag (Maramureş) *1926, 2 aug.*

a — Le «*berbece*» (bélier) qui sert à faire presser les graines.

Berbecele care serveşte la presatul seminţelor.

Sat-Şugătag *1926, 2 aug.*

b — L'auteur de cette «*oloierniţa*» construisant des roues.

Autorul acestei *oloierniţe* făcând roate.

Schitul-Durău (Piatra) *1926, 27 dec.*

a — «*Oloierniţa*» complètement simplifiée: le «*berbece*» est remplacé par des bras humains.

Oloierniţă cu totul simplificată: *berbecele* e înlocuit prin braţele omeneşti.

Sat-Şugătag *1926, 2 aug.*

b — Soufflet de forge original, fait en terre glaise.

Foale original de fierar, construit din lut.

Scărişoara-de-jos (Turda) *1923 12 aug.*

a — Habitant du pays des *Moţi* travaillant aux «*ciubară*» (tinettes).

Locuitor din ţara Moţilor lucrând la *ciubară.*

Lăpuşul (Turda) *1924, 21 iul.*

b — Paysans *Moţi* transportant des bardeaux chargés à dos de cheval.

Moţi transportând şindilă încăicată pe cai.

Feldioara (Făgăraş) *1926, 24 aug.*

a — Sur l'*Olt* flottent des barques appelées «*cin*», faites d'un seul tronc d'arbre.

Pe Olt plutesc luntri numite *cin*, făcute din câte un singur trunchiu de arbore.

Feldioara *1926, 24 aug.*

b — En «*cin*» sur l'*Olt*, allant à la pêche.

In *cin*, pe Olt, mergând la pescuit.

Bizuşa (Someş) *1926, 11 aug.*

a — Barque appelée «*luntre*» sur le *Someş*.

Luntre pe Someş.

Romna (Someş) *1926, 11 aug.*

b — Bac sur le *Someş*.

Pod umblător pe Someş.

Feldioara (Făgăraş) *1926, 24 aug.*

a — Bac sur l'*Olt*.

Pod umblător pe Olt.

Voineasa (R.-Vâlcei) *1926, 7 iul.*

b — Billes de sapin sur la vallée supérieure du *Lotru*.

Buşteni de brad pe valea superioară a Lotrului.

Sohodol (Pădureni—Huniedoara) *1927, 22 april.*

a — Charrue de bois presque primitive.

Plug de lemn, aproape primitiv.

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april.*

b — Toute terre labourée en pente a comme limite une base en relief nommée «*mèljină*».

Orice arătură în pantă are ca hotar o basă mai reliefată numită *mèljină*.

Huniedoara *1927, 30 april.*

a — Les jours de marché, les *Pădurenii* se rendent à la ville avec leurs chariots à boeufs.

In zile de târg, Pădurenii vin în oraș cu carele lor cu boi.

Hațeg (Huniedoara) *1926, 14 aug.*

b — Souvent ces chariots sont conduits par des jeunes filles ou par des femmes.

Adesea aceste care cu boi sunt conduse de fete ori femei.

Jina (Sibiu) *1926, 17 aug.*

a — Femme filant de la laine près de la cabane de son pâturage dans la montagne.

Femeie torcând lângă coliba pășunatului său de la munte.

Jina *1925, 4 sept.*

b — Vieille femme filant à l'âge de 82 ans.

Bătrână torcând la etatea de 82 ani.

Răpciuni (Piatra) *1927, 31 dec.*

a — A l'aide des cardes on fait de la «*spăcnă*» à filer à la quenouille.

Cu ajutorul pieptenilor se face *spăcnă* de tors cu furca.

Poiana (Sibiu) *1925, 5 sept.*

b — Vieille femme faisant des «*țăyi*» (sépoules) à l'aide de la «*sucală*» (bobinoir).

Bătrână făcând *țăyi* cu ajutorul *sucalei.*

Răpciuni (Piatra) *1927, 31 dec.*

a — Outre le «*răşchitor*» (instrument pour former les écheveaux), on emploie pour le fil le «*caleapul*».

In afară de *răşchitor*, pentru firul de tort se întrebuinţează şi *caleapul*.

Răpciuni *1927, 31 dec.*

b — Contrairement aux Aroumains (v. pag. 152), chez les Daco-roumains on ourdit à l'aide d'un instrument appelé «*urdzoi*» (ourdissoir).

Spre deosebire de Aromâni (v. pag. 152), la Daco-români urzirea se face cu ajutorul aşa numitului *urdzoi*.

Răpciuni *1926, 31 dec.*

a — Femme faisant de la filasse avec ses peignes à carder nommés «*scaunul cu pieptănuși*».

Trăgând fuior în *scaunul cu pieptănuși.*

Răpciuni *1927, 19 april.*

b — Femme faisant des «*țăyi*» (sépoules) au rouet.

Făcând *țăyi* cu ajutorul *roatei.*

Răpciuni *1926, 30 dec.*

a — Autre forme de rouet dans le même village.

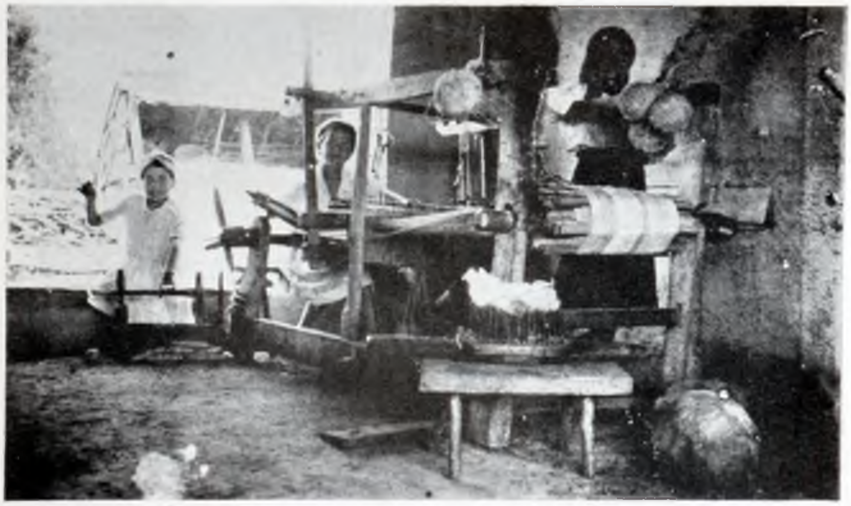
Altă formă de *roată* în același sat.

Răpciuni *1926, 29 dec.*

b — Tenant de la main droite: le bobinoir servant à faire des sépoules, et de la main gauche: la «*sucala*» (devidoir) servant à faire des cordes.

In mâna dreaptă: *roată* de făcut țevi; în mâna stângă: *sucală* de făcut funii la boi.

Giuleşt *1921, 25 iul.*

a — Métier à tisser en *Maramureş* appelé «*teară*».

Războiu din Maramureş numit *teară.*

Câmpia-Turdei (Turda) *1926, 15 iul.*

b — On le rencontre identique au centre de la Transylvanie aussi.

Fără nici o deosebire el apare şi în centrul Transilvaniei.

Lelese (Huniedoara) *1927, 22 april.*

a — Il apparaît tout semblable dans les villages des *Pădureni.*

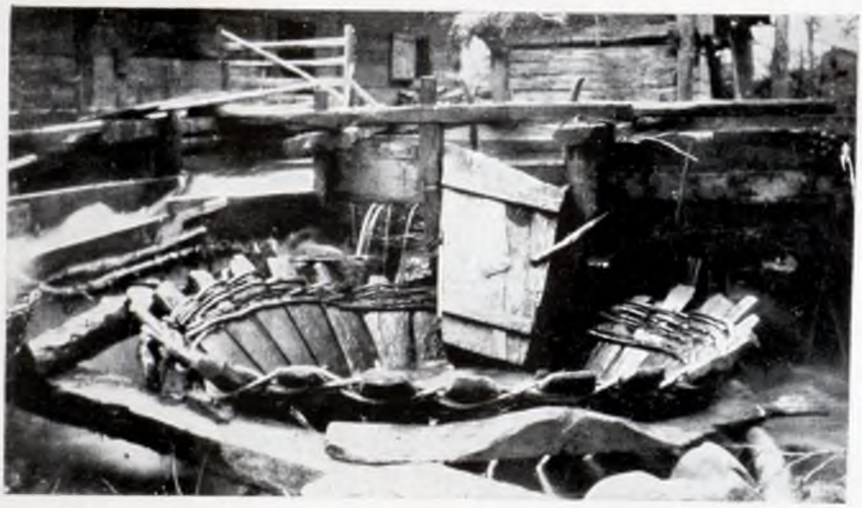
Il găsim identic şi în satele Pădurenilor.

Poiana (Sibiu) *1925, 3 sept.*

b — Le métier de tailleur commence à être pratiqué aussi dans les villages.

Croitoria a început să se înrădăcineze şi la sate.

Sat-Şugătag (Maramureş) *1926, 22 iul.*

a — «*Vâltoare*» (sorte de (moulin à) foulon) à chute d'eau faible (v. pag. 155 *b*).

Vâltoare, cu o redusă cădere de apă.

Repedea (Maramureş) *1926, 25 iul.*

b — Moulin à foulon.
Piuă (de bătut ţăsăturile).

Sighet (Maramureș) *1922, 4 ian.*

a — Tapis ayant l'endroit et l'envers identiques et des motifs modernes.

Covor cu două fețe identice, având și motive moderne.

Drăguș (Făgăraș) *1926, 26 aug.*

b — Tissus brodés à la main.

Țesături cu broderii de mână.

ÉGLISES.
LA VIE AUX JOURS DE FÊTE

BISERICA.
VIAȚA IN ZILE DE SĂRBĂTOARE

1926, 26 dec.

Eglise en bois de *Răpciuni (Piatra).*

Biserica de lemn din Răpciuni (Piatra).

1926, 27 dec.

a — Eglise en bois de *Schitul-Durău (Piatra)*.

Biserică de lemn din Schitul-Durău (Piatra).

1927, 18 april.

b — Eglise en bois de *Tulgheş (Piatra)*.

Biserica de lemn din Tulgheş (Piatra).

1926, 25 dec.

a — Eglise de *Poiana-Teiului (Piatra).*

Biserica din Poiana-Teiului (Piatra).

1923, 14 iul.

b — Eglise en bois de *Iarba-rea (Moţi-Turda).*

Biserica din Iarba-rea (Moţi).

Maramureş *1922, 10 ian.*

a — Eglise de *Ieud.*

Biserică din Ieud.

Maramureş *1922, 8 ian.*

b — Eglise de *Şieu.*

Biserica din Şieu.

Maramureş *1923, 31 mart.*

a — Eglise de *Budeşti.*

Biserică din Budeşti.

Piatra *1926, 1 sept.*

b — Eglise de *Corbu.*

Biserică din Corbu.

1928, 2 ian.

a — Clocher de l'église «*St. Ioan domnesc*» de *Piatra*.

Turnul-clopotniță al bisericii *St. Ioan domnesc* din Piatra.

Huniedoara *1927, 28 april.*

b — Clocher de l'église de *Lăpujul-de-jos*.

Clopotnița bisericii din Lăpujul-de-jos.

Piatra *1926, 22 dec.*

a — Le couvent de *Durău*, aux pieds de la montagne de *Ceahlău*.
Mănăstirea *Durău*, la poalele muntelui Ceahlău.

Maramureș *1926, 21 iul.*

b — Croix en bois au cimetière de *Sat-Șugătag*.
Cruce de lemn din cimitirul din Sat-Șugătag.

Braşov *1925, 21 april.*

a ***b***

Croix du cimetière de *Săcele:* à leurs pieds on fait brûler des cierges.
Cruci din cimitirul din Săcele: la basa lor se aprind lumânări.

Săcele (Braşov) *1925, 21 april.*

c — Actuellement encore, le culte comporte des cierges brûlant sur des tombeaux (presque primitifs).
Şi azi, cultul morţilor se manifestă prin arderea lumânărilor pe morminte.

Repedea (Maramureş) *1926, 1 aug.*

a — La Vierge Marie et St. Pierre sculptés chacun dans une seule pièce de bois de frêne.

Fecioara Maria şi St. Petru sculptaţi din câte o singură bucată de lemn de frasin.

Răpciuni (Piatra) *1926, 26 dec.*

b — Paysans passant l'après-midi sur la véranda de leur maison.

In după-amiază, stând pe prispa casei lor.

Poiana (Sibiu) *1925, 12 iul.*

a — Les jours de fête toute la famille se réunit.

In zile de sărbătoare întreaga familie se regăseşte laolaltă.

Scărişoara-de-sus (Turda) *1924, 20 iul.*

b — Montagnardes du pays des *Moţi*, tenant en mains des trompes en bois de cerisier.

Muntence din ţara Moţilor, cu buciume sau *tulnice* de cireş.

Săpânța (Maramureș) *1923, 10 april.*

a — Jeu appelé «*vâltoarea*» joué par des gars.

Jocul numit *vâltoarea*, jucat de *feciori.*

Scărișoara-de-sus (Turda) *1923, 13 iul.*

b — Sur la montagne de *Călineasa*: vue de ce qu'on appelle «*târg de fete*» (v. mon étude *Cercetări în Munții-apuseni).*

Pe muntele Călineasa, la așa numitul *târg de fete* al Moților.

Răpciuni (Piatra) *1926, 24 dec.*

a — Petits garçons allant de maison en maison montrer «l'étoile» à la veille de Noël.

Copilaşi umblând cu steaua în ajunul Crăciunului.

Novaci (Gorj) *1927, 19 iun.*

b — Le jeu appelé *Căluşarii*.

Căluşarii.

LA VIE PASTORALE

VIAŢA PĂSTOREASCĂ

Pe muntele Larga *1927, 22 iun.*

Pâtre des Carpathes du sud, avec son manteau en peau de mouton.

Oier din Carpaţii sudici, cu cojoc făcut din piei de oi.

1927, 22 iun.

a — Les manches du manteau étant longues, sont employées aussi comme oreiller.

Mânecile cojocului fiind lungi, le întrebuinţează şi drept căpătâiu.

Pe muntele Şteaza (Sibiu) *1926, 9 iul.*

b — Pâtre se rendant à la bergerie.

Mergând spre stână.

Cârțâșoara (Făgăraș) *1926, 12 sept.*

a — La houlette est en bois de cornouiller; elle sert aussi d'arme de défense et d'attaque.

Bâta sau *cața* ciobănească e de corn: ea servește și drept armă de apărare ca și de atac.

Sibiu *1927, 24 iun.*

b — Pâtre de *Jina* vêtu de son manteau appelé *«iepângeá»*.

Păstor din Jina, îmbrăcat cu mantaua sa numită *iepângeá*.

Giuleşti (Maramureş) *1921, 24 iul.*

a — Vieux pâtre, une trompe en main.

Păstor bătrân cu *trâmbita* în mână.

Ieud (Maramureş) *1926, 27 iul.*

b — Sur les montagnes, comme au village, les pâtres graissent leurs cheveux avec du beurre.

In munţi, ca şi în sat, păstorii îşi ung pletele cu unt.

Sibiu *1925, 14 iul.*

a — Pâtres de *Poiana* sur la montagne de *Şerbota* se dirigeant vers leurs bergeries.

Păstori din Poiană pe muntele Şerbota mergând spre stânile lor.

Sibiu *1926, 11 iul.*

b — Pâtres et fromagères de *Jina* se rendant aux bergeries.

Păstori şi băciţe din Jina mergând la stâni.

Gorj *1926, 9 iul.*

a — Vue d'une bergerie sur la montagne de *Pleșea.*

Perspectiva unei stâni pe muntele Pleşea (în fund se vede Parângul).

Novaci (Gorj) *1926, 9 iul.*

b — La même bergerie de «*Novăceni*», apparaissant parmi les sapins.

Aceeași stână de *Novăceni*, apărând printre brazi.

Sibiu *1927, 23 iun.*

a — Bergerie appartenant à des éleveurs de moutons de ***Jina:*** de même que les autres bergeries, elle est en pente.

Stână de oieri din Jina: ca şi celelalte, şi ea e aşezată în pantă.

Gorj *1926, 9 iul.*

b — Bergerie sur la montagne de *Tâmpa:* autour d'elle on élève aussi des porcs.

Stână de pe muntele Tâmpa: în jurul ei se întreţin şi porci.

Gorj 1927, 23 iun.

a — Vue d'ensemble d'une bergerie sur la montagne de *Larga*.

Ansamblul unei stâni pe muntele Larga.

1924, 18 aug.

b — Bergerie appartenant à des habitants de *Săcele* (Brașov) sur la montagne de *Cumpătul* (en face de *Sinaia*).

Stână de *Săceleni* din jud. Brașov pe muntele Cumpătul (vis-à-vis de Sinaia).

Cămărzana (Satu-mare) *1926, 19 iul.*

a — Bergerie du pays de l'*Oaş*, faite pour un seul été.

Stână din ţara Oaşului, având durata unei veri.

Maramureş *1926, 27 iul.*

b — Bergerie de la montagne de *Budescul-mare:* vue d'ensemble.

Stână pe muntele Budescul-mare: vedere generală.

Maramureş *1925, 1 aug.*

a — Sur la montagne de *Tătaru:* pâtre jouant de la trompette.

Pe muntele Tătaru: păstor cântând din *trâmbiţă.*

Maramureş *1925, 1 aug.*

b — Cabane de montagne pouvant servir même en hiver.

Colibă de munte putând servi chiar în timp de iarnă.

Maramureş *1920, 28 iul.*

a — Objets d'une bergerie de la montagne de *Măgura.*

Obiectele unei stâni de pe muntele Măgura.

Maramureş *1926, 27 iul.*

b — Après la coagulation du lait, le personnel de la bergerie se repose en causant.

După închegarea laptelui, personalul stânei se repausează stând de vorbă.

In Crinți (Sibiu) *1926, 17 aug.*

a — Troupeau de brebis conduit à l'endroit où on le traira.

Turmă de oi mergând la muls.

Pe muntele Larga (Gorj) *1927, 23 iun.*

b — En général, les troupeaux sont formés de moutons blancs.

In general, turmele sunt formate din oi albe.

Pe Muncel (Sibiu) *1926, 17 aug.*

a — Une fois qu'on les a traites, les brebis se dirigent vers la fourche à sel d'à côté.

Odată mulse, oile se abat pe la furca cu sare, care e alături de strungă.

Orăştie (Huniedoara) *1926, 15 aug.*

b — Les boucs et les chèvres sont assez rares: leur poil n'est employé presque nulle part.

Ţapii, ca şi caprele, sunt relativ rari: lâna lor nu se întrebuinţează aproape nicăiri.

Schitul-Durău (Piatra) *1926, 27 dec.*

a — Pendant l'hiver chacun garde ses moutons chez lui et les nourit de foin, de feuilles sèches et, de temps à autre, de feuillage de sapin.

In timp de iarnă fiecare îşi ţine oiţele acasă, hrănindu-le cu fân, frunze uscate şi, din când în când, şi cu cetină de brad.

Pe Budescul-mare (Maramureş) *1926, 27 iul.*

b — Troupeau allant au pâturage.

Turmă mergând la păşunat.

Pe Budescul-mare *1926 27 iul.*

a — Dans les montagnes du *Maramureș* ce sont les pâtres qui traient les brebis.

In munții Maramureșului mulg păstorii.

In Larga (Gorj) *1927, 23 iun.*

b — Dans les Carpathes du sud ce sont les fromagères de la bergerie qui traient.

In Carpații sudici mulg băcițele stânei.

1926, 26 iul.

a — «*Strungă*» (endroit où l'on trait les brebis) dans le *Maramureș*, sans toit.

Strungă maramureşeană fără acoperiş.

Maramureș *1926, 27 iul.*

b — «*Strungă*» à toiture faite de grandes écorces de sapin nommées «*folte*».

Strungă cu acoperiş făcut din scoarţe mari de brad.

Câmârzana (Satu-mare) *1926, 19 iul.*

a — Dans le pays de l'*Oaş* la «*strunga*» est encore plus élémentaire.

In ţara Oaşului strunga e şi mai elementară.

Câmârzana *1926, 19 iul.*

b — Vue d'ensemble d'une bergerie de la terre de l'*Oaş*.

Ansamblul unei stâni din ţara Oaşului.

Sibiu *1925, 2 sept.*

a — «*Cârlig*» (crochet) suspendu à un anneau dans la cabane et servant à faire bouillir le lait etc.

Cârlig atârnat în colibă de un *cerc*, servind la fiertul laptelui etc.

Gorj *1927, 23 iun.*

b — La partie supérieure s'appelle «*pipă*» ou «*cioacă*» et la partie inférieure est formée par le crochet.

Partea superioară se numește *pipă* sau *cioacă*, iar cea inferioară e *cârligul* propriu zis.

Gorj *1927, 23 iun.*

a — Les trois «*crăcane*» (trépied) servant à faire bouillir le lait, la «*mămăliga*» (gaude) etc.

Cele trei *crăcane* servind la fiertul laptelui, al mămăligii etc.

Cămărzana (Satu-mare) *1926, 19 iul.*

b — Dans le pays de l'*Oaș* on emploie l'ustensile appelé «*cujbă*».

In țara Oașului se întrebuințează așa numita *cujbă*.

Pe Budescul-mare *1926, 27 iul.*

a — En *Maramureş* on fait bouillir le lait à l'aide d'un «*vârtej*» que l'on peut faire tourner.

In Maramureş se fierbe cu ajutorul unui *vârtej* care se poate învârti.

Pe Prislop (Maramureş) *1925, 28 iul.*

b — Ce «*vârtej*» est soutenu au moyen d'un «*gânj*» (lien, anneau) par un pieu enfoncé dans la terre.

Acest *vârtej* e susţinut printr'un *gânj* de un pai bătut în pământ.

In Stânişoara *1925, 2 sept.*

a — Le même «*vârtej*» se fait voir aussi aux bergeries de montagnes de *Sibiu*.

Acelaşi *vârtej* apare şi la stânile din munţii Sibiului.

In Larga (Gorj) *1927, 23 iun.*

b — Une récente influence aroumaine : derrière le chaudron est creusé un canal souterrain par où la fumée sort de la bergerie.

O recentă influenţă aromână : în dosul cazanului e făcut un canal subteran pe unde iese fumul afară din stână.

Sibiu *1927, 23 iun.*

a — Fromagère battant le lait dans le «*badău*» (baratte) à l'aide d'une «*mâtcă*» (v. pag. 106 *a*).

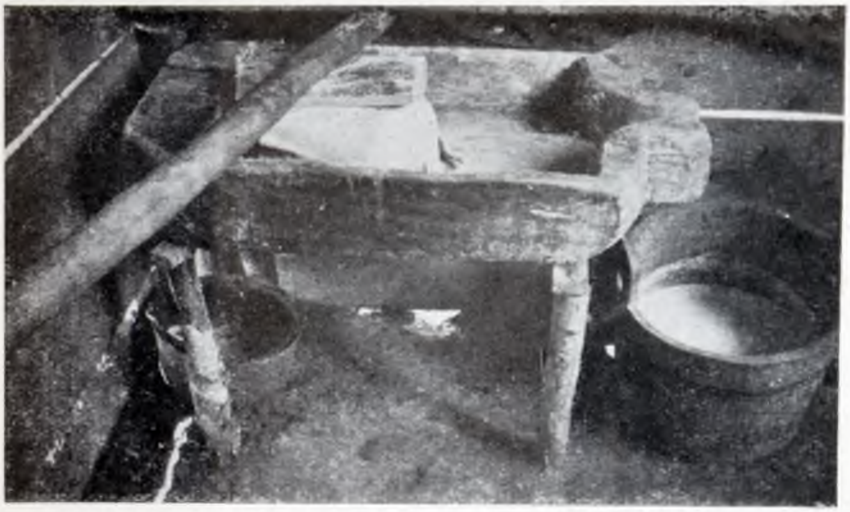
Băciţă bătând laptele în *bădău* cu ajutorul unei *mâtci*.

Maramureş *1926, 27 iul.*

b — Fromager faisant du fromage.

Baciu făcând caş.

Sibiu *1925, 2 sept.*

a — Éclisse où l'on met le fromage pour le faire égoutter.

Crintă în care se așează cașul pentru a fi strecurat de zer.

Sibiu *1925, 15 iun.*

b — Fromagères réduisant en miettes le fromage au moyen d'un «*crestău*»

Băcițe fărămițând cașul cu ajutorul unui *crestău*.

Sibiu 1925, 15 iul.

a — Objets d'une bergeries des Carpathes du sud.

Obiectele unei stâni din Carpații sudici: 1. *meștecău*, 2. *cuțit* (de lemn), 3. *troacă*, 4. *șteand*, 5. *botiță*, 6. *găleată*, 7. *suflă*, 8. *mâtcă*, 9. *căic*.

Gorj 1927, 22 iun.

b — Pâtre broyant du sel sur une dalle avec un morceau de pierre.

Păstor fărămând sare pe o lespede cu ajutorul unei pietre.

Gorj *1926, 9 iul.*

a — Population d'une bergerie formée de plusieurs familles.

Populația unei stâni formată din mai multe familii.

Gorj *1926, 10 iul.*

b — Sur la montagne de *Larga:* dans ce groupe on voit aussi quelques Aroumains.

Pe muntele Larga: în grupul acesta apar și câțiva Aromâni.

Gorj *1927, 24 iun.*

a — Bergère, un jour de fête.

Fiică de oier, în zi de sărbătoare.

Gorj *1927, 22 iun.*

b — Aux heures de repos les pâtres s'amusent: l'un joue de la flûte et l'autre danse.

In orele de repaos păstorii petrec: unul cântă și celălalt joacă.

Sibiu *1927, 24 iun.*

a — Fromagères d'une bergerie, un jour de fête pastorale.

Băciţele unei stâni în zi de sărbătoare păstorească.

Sibiu — Gorj *1927, 24 iun.*

b — Pâtres et fromagères apprêtés pour leur fête du 24 juin.

Păstori şi băciţe, pregătiţi pentru sărbătoarea lor din 24 iunie.

Gorj 1926, 10 iul.

a — A cheval, le propriétaire de la bergerie et sa fille inspectent les troupeaux.

Călări, proprietarul stânei cu fiică-sa inspectează turmele.

Gorj 1927, 24 iun.

b — Sur le point de partir pour l'endroit où l'on se réunit pour s'amuser.

Gata de plecare spre locul de petrecere, anume spre *Poiana-muierii.*

Sibiu—Gorj *1927, 24 iun.*

a — Les voilà partis à travers les forêts de sapin.

Iată-i porniţi prin păduri de brad.

Sibiu—Gorj *1927, 24 iun.*

b — Groupes de plusieurs bergeries allant côte à côte.

Grupuri de la mai multe stâni mergând alături.

1927, 24 iun.

a — Sur la montagne de *Larga:* un *Mocan* ou *Mărginean* (pâtre) et un Aroumain (fromager).

Pe muntele Larga: un *Mocan* sau *Mărginean* din Poiana-Sibiului și un baciu aromân.

In Larga *1927, 22 iun.*

b — Rencontres inattendues: une fromagère de *Novaci (Gorj)* et un «*cășear*» (fromager) aroumain.

Intâlniri nevisate: o băciță din Novaci (Gorj) și un *cășear* aromân.

DEUXIÈME PARTIE

IMAGES D'ETHNOGRAPHIE AROUMAINE

CARTE ETHNO-LINGUISTIQUE DES AROUMAINS

TYPE ET COSTUME

TIP ŞI PORT

Zmixi-Samarina (Pind)

Jeunes mariés.

Mire şi mireasă.

In munții Pindului *1927, 20 iul.*

a — Roumaine de la tribu nomade des *Fărșeroți.*

Româncă din ramura de nomazi a așa numiților *Fărșeroți.*

1927, 20 iul.

b — Femmes «*fărșeroate*» en costume de fête.

Fărșeroate în costum de sărbătoare.

Aladev *1927, 19 aug.*

a — Costume habituel dans les communes aroumaines du Pinde.

Port obişnuit în comunele aromâneşti din Pind.

1927, 19 aug.

b — Par derrière, l'habit de laine appelé «*ţipune*» tombe en plis.

In spate, haina de lână numită *ţipune* se lasă în falduri.

Avdela *1927, 25 iul.*

a — Actuellement les jeunes filles n'apportent que rarement en dot une «*ţipune*».

Azi, foarte rar fetele îşi fac de dotă câte o *ţipune*.

Amer *1927, 30 iul.*

b — Vestiges de costume plus ancien.

Urme de port mai vechiu.

Avdela *1927, 25 iul.*

a — Jusqu'à leur mariage, les jeunes filles ne portent pas, d'habitude, la «*ţipunea*».

In general, până la măritat fetele nu obişnuiesc a purta *ţipunea*.

Avdela *1927, 5 mai.*

b — Dans beaucoup de villages la «*ţipunea*» est presque complètement hors d'usage.

In multe sate *ţipunea* e ca şi uitată.

In munții Pindului *1927, 20 iul.*

a — Femme «*fărşeroată*» en costume de tous les jours.

Fărşeroată în port de toate zilele.

Albania *1927, 4 sept.*

b — Vieille femme de *Pleasa* — village fondé par des «*Fărşeroți*» de *Curteşi* au XIX-e siècle.

Bătrână de *Pleasa* — sat fondat de *Fărşeroți* din *Curteşi* în secolul al XIX-lea.

Avdela *1927, 24 iul.*

a — Dans le Pinde les vieilles femmes portent encore l'habit appelé «*sarică*».

In Pind bătrânele încă mai poartă *sarică*.

1927, 24 iul.

b — Contrairement à celle des jeunes femmes, la «*sarica*» des vieilles femmes n'est pas brodée d'or.

Spre deosebire de cea a nevestelor, *sarica* bătrânească nu e brodată cu fir de aur.

Avdela *1927, 26 iul.*

a — Autrefois, c'était le jour de son mariage qu'un jeune homme s'habillait de blanc pour la première fois.

Altădată, era în ziua nunții când un flăcău înbrăca pentru prima dată *albele* (haine).

1927, 26 iul.

b — Actuellement, ces habits sont devenus des habits de fête.

Astăzi, aceste *stran'e albe* au devenit port de sărbătoare.

Avdela *1927, 17 aug.*

a — «*Cărvănar*» (muletier) en costume de tous les jours.

Cărvănar în port de toate zilele.

1927, 17 aug.

b — Par derrière, son habit appelé «*mal'iot*» est pourvu d'une «*zărculă*» (capuchon).

In spate, haina sa numită *mal'iot* e prevăzută cu o *zărculă* (glugă).

Cerveni (Albania) *1927, 28 aug.*

a — Costume de la *Muzakie*, déformé.

Port din *Muzachie*, schimbat.

Cerveni (Albania) *1927, 28 aug.*

b — Seul le «*cunduş*» (espèce de boléro) trahit encore son origine aroumaine.

Doar *cunduşul* (haina albă de lână) mai arată originea sa aromânească.

Elbasan (Albania) *1927, 28 aug.*

a — Dans la région d'Elbassan le costume est radicalement déformé.

In regiunea Elbasanului portul e radical schimbat.

1927, 28 aug.

b — Partout on ne voit que le costume albanais.

Peste tot se vede portul albanes,

Corița *1927, 3 sept.*

a — Chez les «*Fărșeroții*» d'Albanie le costume des hommes aussi commence à être simplifié.

La *Fărșeroții* din Albania și portul bărbătesc începe a fi simplificat.

In munții Pindului *1927, 16 iul.*

b — On remarque la même tendance chez les Aroumains du Pinde.

Aceeași tendință se observă și la Aromânii pindeni.

Perivole *1927, 21 iul.*

a — Costume de vieillard: par dessus la «*ţipune*» on porte le «*cunduş*».

Port bătrânesc: deasupra *ţipunei* se poartă *cunduşul.*

1927, 21 iul.

b — Le long des bras les manches du «*cunduş*» sont ouvertes.

In lungul braţelor mânecile *cunduşului* sunt deschise.

Perivole *1927, 21 iul.*

a — Autrefois la «*sarica*» aussi était partout blanche.

Inainte vreme şi *sarica* era pretutindeni albă.

1927, 21 iul.

b — Actuellement la «*sarica*» blanche devient de plus en plus rare.

Azi ea începe a deveni o raritate.

Pleasa (Albania) *1927, 4 sept.*

a — «*Celnic* (grand éleveur de moutons, chef de clan) *fărșerot*» en costume d'autrefois.

Celnic fărșerot în portul de odinioară.

1927, 4 sept.

b — Il porte la «*sarica*» par dessus le «*cunduș*».

Sarica se îmbracă peste *cunduș*.

Livezi (Grecia) *1926, 8 mai.*

a — Ici les «oreilles» de la «*sarica*» sont tout à fait petites (v. pag. 128 et 129).

Aci urechile saricei sunt cu totul mici v. pag. 128 şi 129).

Avdela *1927, 5 aug.*

b — Prêtre : dans sa jeunesse, avant de se faire prêtre, il allait, en tête de sa caravane, des montagnes du Pinde jusqu'en Moldavie et en Bessarabie.

Preot : în tinereţea sa, înainte de a fi preot, venia cu caravana sa din munţii Pindului până în Moldova şi Basarabia.

L'HABITATION ET SES ACCESSOIRES. OCCUPATIONS

LOCUINȚA ȘI ACCESORIILE SALE. OCUPAȚIUNI

Perivole *1927, 21 iul.*

Type commun de maison dans tous les villages du Pinde.

Tip comun de casă în toate satele din Pind.

In munții Pindului *1927, 20 iul.*

a — Les Aroumains nomades (les *Fărșeroți)* conservent encore leur cabane traditionnelle.

Aromânii nomazi (aşa numiţii *Fărșeroți)*, încă mai păstrează coliba lor tradițională.

In munții Albaniei *1927, 30 aug.*

b — Le même type de cabane, appelé «*casă*» (maison), apparaît aussi chez les *Fărșeroții* d'Albanie.

Acelaşi tip de colibă, numită *casă*, apare şi la cei din Albania.

In munţii Albaniei *1927, 31 aug.*

a — Parfois, les nouveaux-mariés obtiennent une cabane séparée.

Câteodată, noii căsătoriţi se bucură de o colibă separată.

In munţii Albaniei *1927, 31 aug.*

b — Pour les noces on fait une cabane plus spacieuse appelée «*cutar*».

Pentru nuntaşi se face o colibă mai încăpătoare numită *cutar*.

Pleasa (Albania) *1927, 4 sept.*

a — Maison de «*Fărșeroți*» sédentaires, ayant remplacé la cabane de transhumance par une modeste maison.

Casă de Fărşeroţi sedentari, înlocuind coliba de transhumanţă printr'o casă modestă.

Turia (Pind) *1927, 30 iul.*

b — Les vieilles maisons sont encore parfois munies d'une «*cula*» (tour).

La case vechi încă mai apare câte o *culă*.

Avdela *1927, 10 iul.*

a — Vieille maison de type ancien.

Casă veche.

Avdela *1927, 5 aug.*

b — Type identique de maison, assez spacieuse à l'intérieur.

Tip identic de casă, destul de spaţioasă în interior.

Grecia *1925, 18 nov.*

a — Maison moderne dans le village de *Dol'iani.*

Casă modernă din Dol'iani.

Avdela *1927, 6 iul.*

b — L'influence de la civilisation se fait rapidement sentir dans les villages aroumains: maison neuve.

Influenţa civilisaţiei pătrunde repede în satele Aromânilor: o casă nouă.

Breaza (Pind) *1927, 14 iul.*

a — Dans le temps, une armoire était aménagée dans le mur d'une chambre.

Inainte vreme, în pâreții câmerei se construia câte un dulap.

Avdela *1927, 14 sept.*

b — Toute maison aroumaine possède au moins un foyer.

Fiecare casă aromânească are cel puțin un cămin.

Avdela *1927, 14 sept.*

a — Dans les vieilles maisons on voit encore un «*cârligar*» fixé à une planchette.

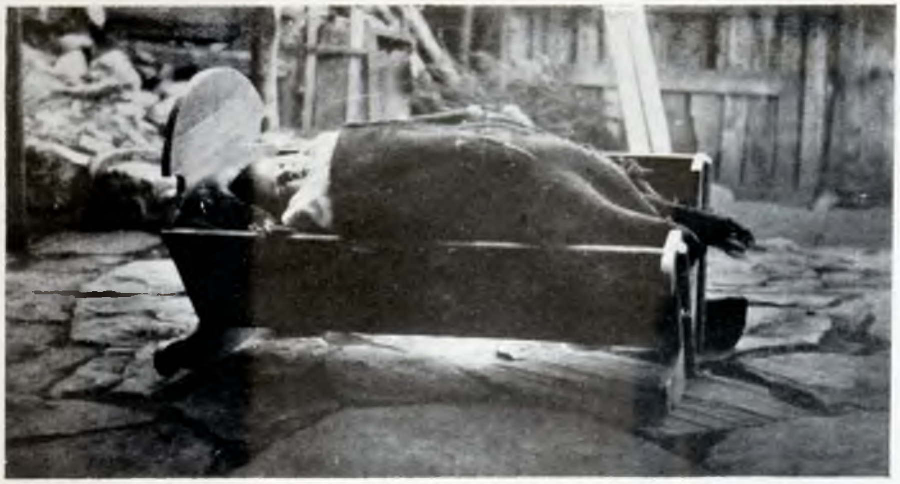
In case bătrâneşti încă mai apare câte un *cârligar* fixat în scândura poliţei.

Oşini (Meglenia-Grecia) *1925, 20 nov.*

b — En route on improvise un berceau d'enfant.

Pe drum se improvizează leagăn de copii.

Breaza (Pind) *1927, 14 iul.*

a — D'habitude on couche l'enfant dans un berceau appelé «*sărmăniță*».

De obiceiu copilaşul se culcă într'un leagăn numit *sărmăniță*.

Avdela *1927, 5 aug.*

b — Le même type de «*sărmăniță*» se fait voir dans toutes les communes.

Acelaşi tip de *sărmăniță* apare în toate comunele.

Avdela *1927, 10 iul.*

a — Près de la maison, le four à l'usage de plusieurs voisins.

Lângă casă e şi cuptorul de care se servesc mai mulţi vecini.

Avdela *1927, 7 iul.*

b — Chaque famille cuit son pain au four ordinairement une fois par semaine.

Fiecare familie îşi coace pâinile în cuptor cam odată pe septămână.

Băiasa *1927, 19 iul.*

a — Dans les villages on voit encore de vieux ponts arqués.

In sate încă se mai văd vechi punți arcuite.

Samarina *1927, 12 iul.*

b — Chaque quartier de village possède sa fontaine.

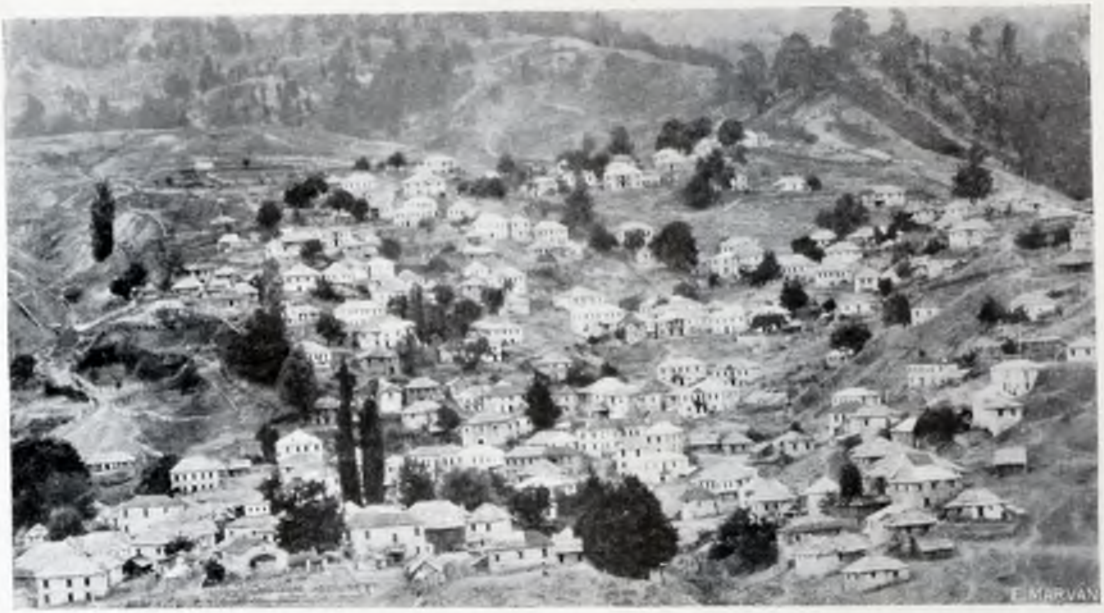
Fiecare cartier de sat își are un șipot, numit *șóput.*

Avdela *1927, 15 sept.*

c — Le mortier est toujours en pierre et le pilon en fer.

Piua e numai din piatră, iar maiul e de fier.

Avdela *1927, 13 sept.*

a — Tous les villages aroumains sont situés sur des versants.

Ca poziţie, toate satele aromâneşti sunt aşezate pe versanturi de munţi.

Grecia

b — Vue du quart de la bourgade de *Clisura:* il a l'air d'une petite ville.

A patra parte a satului *Clisura:* pare a fi un mic orăşel.

Avdela *1927, 15 aug.*

a — Femme chargée d'une sorte de thé nommée «*ceai*», qu'elle a cueillie dans la montagne de *Vasilița*.

Femeie încărcată cu *ceai* (plantă aromatică), pe care a cules-o pe muntele Vasilița.

Perivole *1927, 5 iul.*

b — Sur le bât d'un mulet, entre les deux parties du fardeau, on place un enfant.

Peste samar, între *părțile* încărcate pe catâr, se așează și câte un copil.

Avdela *1927, 16 aug.*

a — Le bât se distingue de la *«tarniţa»* daco-roumaine tant par sa forme que par son emploi.

Spre deosebire de tarniţa daco-română, *samarul* are altă formă şi întrebuinţare.

Amınciu *1927, 31 iui.*

b — Lorsqu'il est seul, le *«cărvănarul»* (muletier) se sert d'une espèce de fourche appelée *«furtutíre»*, pour charger ses bêtes. Cette fourche ne le quitte jamais et lui sert, souvent, d'arme de défense.

Când e singur, *cărvănarul*, ca să 'ncarce catârii, recurge la nedespărţita lui prăjină bifurcată numită *furtutire*, care îi serveşte adesea şi ca armă de apărare.

Avdela *1927, 8 iul.*

a — Une fois lavée, la laine commence à être étirée.

Odată spălată, lâna începe a fi scărmănată.

Avdela *1927, 5 aug.*

b — Puis elle est cardée pour être transformée en quenouillée etc.

Apoi ea «se trage în *scamnu*», pentru a fi făcută *caier* etc.

Avdela *1927, 28 iul.*

a — Le «*caier*» est filé à la quenouille.

Caierul se toarce cu ajutorul furcii.

Avdela *1927, 28 iul.*

b — A la quenouille on file aussi le tortis de filasse appelé «*sumă*», dont on fait l'«*ustura*».

Cu furca se mai toarce şi fuiorul numit *sumă*, din care se face *ustură*.

In munții Pindului *1927, 3 aug.*

a — Cette quenouille est la même chez les *Fărșeroți* aussi,

Aceeași furcă apare și la Fărșeroți,

Dol'iani (Grecia) *1925, 18 nov.*

b — ainsi que chez les Aroumains de la région de *Véria.*

ca și la Aromânii din regiunea Veriei.

Avdela *1927, 28 iul.*

a — Au moyen de l'«*arăşchitor*» on transforme les sépoules en écheveaux.

Cu ajutorul răşchitorului, din *ţăγi* se face *aţă*.

Avdela *1927, 15 sept.*

b — On place l'écheveau sur l'«*aneme*» (dévidoir) pour en faire des pelotons.

Aţa se aşează pe vârtelniţă, numită *aneme*, ca din ea să se depene ghemuri.

Avdela *1927, 28 iul.*

a — On fait aussi des pelotons avec le fil des fuseaux.

Ghemuri se mai deapănă şi din tortul de pe fuse.

Avdela *1927, 8 iul.*

b — La filasse est transformée en sépoules au moyen du rouet.

Cu ajutorul cicricului, din fuior se fac *ţăγi*.

Dol'iani (Grecia) *1925, 18 nov.*

a — Le même rouet se fait voir aussi chez les Aroumains de la région de *Véria*.

Aceeaşi roată apare şi la Aromânii din regiunea Veriei.

Samarina *1927, 13 iul.*

b — Un rouet plus simple.

O roată mai simplă.

Băiasa *1927, 19 iul.*

a — Ici, le rouet est identique au rouet moldave (v. pag. 65 *b)*.

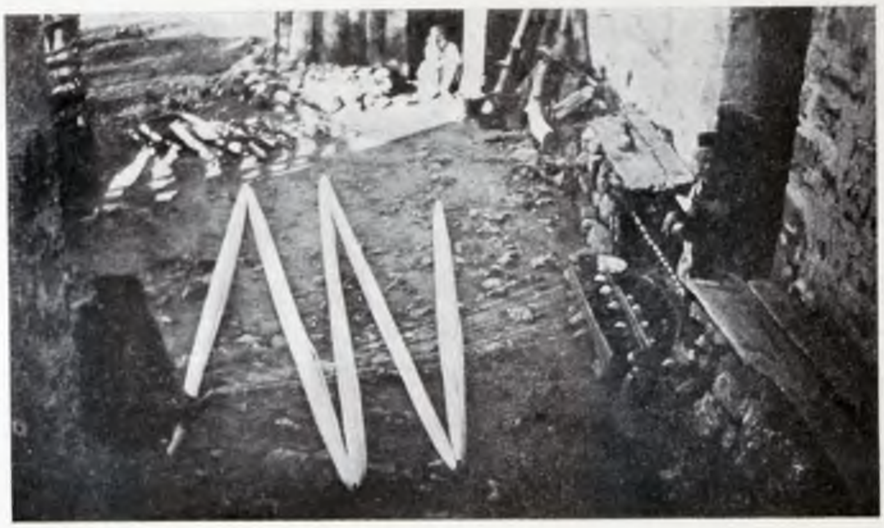
Aci, roata e identică cu cea moldovenească (v. pag. 65 *b)*.

In munții Albaniei *1927, 31 aug.*

b — Rouet provisoire chez les «*Fărșeroții*» d'Albanie.

Roată provisorie la *Fărșeroții* din Albania.

Avdela *1927, 18 aug.*

a — Avec les pelotons on fait la chaîne.

Ghemurile sunt întrebuinţate la facerea urziturei.

Avdela *1927, 7 iul.*

b — Tous les Aroumains ourdissent de la même manière, qui est un peu compliquée.

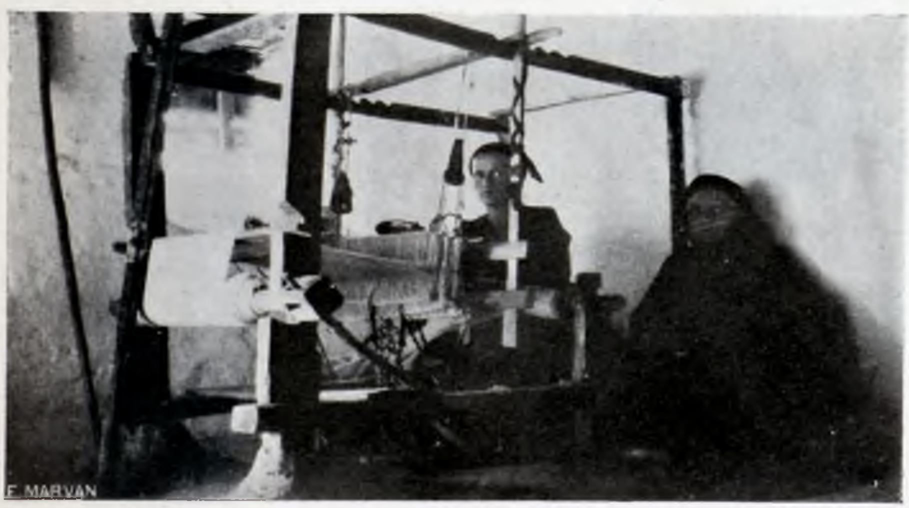
Urzirea — care e cam complicată — e aceeaşi la toţi Aromânii.

Avdela *1927, 7 iul.*

a — On monte la chaîne sur l'ensouple. L'endroit où se fait cette opération s'appelle «*volbu*» ou «*văltor*».

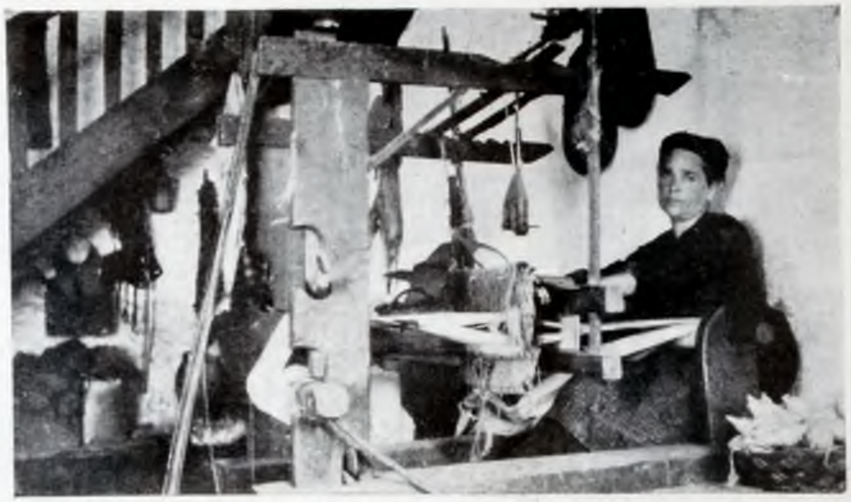
Urzitura se strânge pe un *sul* la *volbu*, numit şi *văltor*.

Avdela *1927, 25 iul.*

b — Métier à tisser prêt à fonctionner.

Totul e aranjat în războiu, gata de ţesut.

Avdela *1927, 5 aug.*

a — Le métier à tisser est le même chez tous les Aroumains.

Războiul e unul şi acelaşi la toţi Aromânii.

Samarina *1927, 12 iul.*

b — Ici, le métier à tisser est enfoncé quelque pe udans la terre et l'ensouple est placée en haut.

Aci, războiul e băgat puţin în pământ şi are sulul aşezat sus.

Avdela *1927, 28 iul.*

a — Certains tissus sont envoyés au moulin à foulon appelé *«bătál'e»* ou *«bătán'e»*.

Anumite țesături se bat în piuă, numită *bătal'e* sau *bătan'e*.

Avdela *1927, 28 iul.*

b — Presque tous les tissus doivent être jetés dans la *«drăștealā»* (tourbillon d'eau formée par une chute d'eau), pour être foulés.

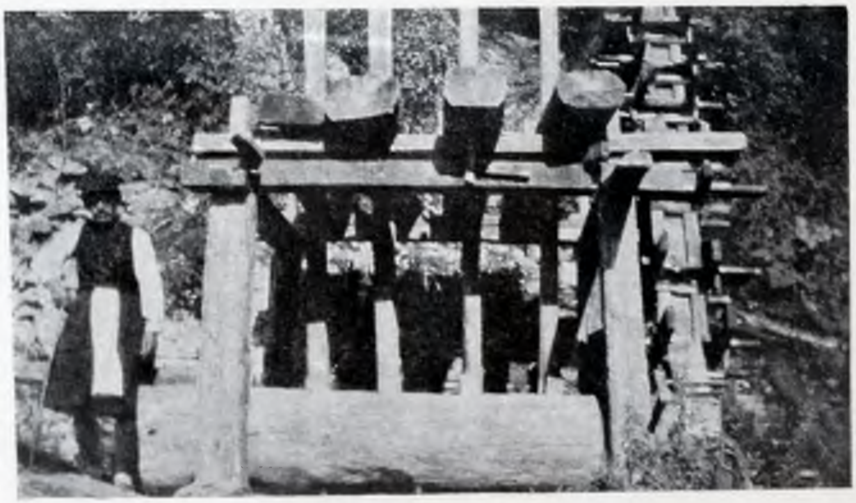
Aproape orice țesătură se duce la drâstă.

Avdela *1927, 28 iul.*

a — Moulin à foulon (à chute d'eau).

Piuă, numită *bătal'e* sau *bătan'e.*

Băiasa *1927, 19 iul.*

b — Le même moulin à foulon se fait voir partout.

Aceeaşi piuă apare pretutindeni.

ÉGLISES.
LA VIE AUX JOURS DE FÊTE

BISERICA.
VIAȚA IN ZILE DE SĂRBĂTOARE

Albania *1927, 28 aug.*

Eglise roumaine d'*Elbassan.*

Biserica română din Elbasan.

1927, 12 iul.

a — Eglise de St. Athanase à *Samarina.*

Biserica «St. Atanasie» din Samarina.

1927, 12 iul.

b — Vue d'ensemble de l'église de St. Elie à *Samarina.*

Ansamblul bisericei «St. Ilie» din Samarina.

1927, 10 iul.

a — Eglise de St. Athanase à *Avdela.*

Biserica «St. Atanasie» din Avdela.

b — Eglise de *Breaza* (Pinde). *1927, 14 iul.*

Biserica din Breaza.

1927, 23 iul.

a — Couvent de St. Nicolas à *Perivole.*

Mănăstirea «St. Nicolae» din Perivole.

1927, 23 iul.

b — Couvent de la Trinité à *Avdela.*

Mănăstirea «S-ta Treime» din Avdela.

Avdela: S-ta Treime *1927, 23 iul.*

a — Cellule où se trouve un énorme creux de platane béni.

Chilia în care se află o uriaşe scorbură de platan sfinţit.

Avdela: S-ta Treime *1927, 23 iul.*

b — Cellule de moines.

Chilie de călugări.

Avdela *1927, 23 iul.*

a — Fontaine du couvent de la Trinité.

Șipotul mănăstirei «S-ta Treime».

Avdela *1927, 10 iul.*

b — Tombeaux d'un cimetière.

Morminte într'un cimitir.

Avdela

a — Aux jours de grandes fêtes locales, on se met à danser des rondes *(«coruri»)* déployées formées de centaines de personnes.

In zile de mari sărbători locale, sute de persoane se prind în horă deşchisă.

Avdela *1927, 27 iul.*

b — La première moitié de la ronde est formée par les hommes et l'autre moitié par les femmes (v. mon étude *O problemă de romanitate sud-ilirică* dans la revue *Grai şi suflet*).

In prima jumătate a horii se prind bărbaţii, iar în a doua femeile.

Avdela *1927, 26 iul.*

a — De même qu'aux grandes rondes villageoises, les jeunes gens dansent parfois en rythmant leur pas sur la chanson dont ils s'accompagnent.

Ca şi la horile mari de sat, câteodată tinerii joacă cântându-şi din gură.

Avdela *1927, 9 iul.*

b — Enfants se livrant au jeu appelé «A quel être cet oeil pourrait-il bien être ?».

Copii jucând jocul numit «De ce (fiinţă sau vieţuitoare) e ochiul acesta ?».

LA VIE PASTORALE

VIAŢA PĂSTOREASCĂ

Câmpia Salonicului *1927, 22 sept.*

Dès l'enfance les Aroumains se sentent attirés vers la vie pastorale.

Incă din copilărie Aromânii se simt atraşi spre viaţa păstorească.

Avdela *1927, 18 aug.*

a — Pâtre vêtu du manteau appelé «*tămbare*» (cape).

Păstor purtând mantaua numită *tămbare*.

1927, 18 aug.

b — Cette cape — noire ou blanche — est en poil de chèvre («*căprină*»).

Această *tămbare* — neagră sau albă — e făcută din *căprină* (păr de capră).

1927, 11 iul.

a — Pâtre «*fărșerot*» dans les montagnes du Pinde.

Păstor *fărșerot* din munții Pindului.

Avdela *1927, 5 iul.*

b — Autre pâtre du Pinde, la houlette en main.

Alt păstor din Pind, cu *cârligul* în mână.

Avdela *1927, 5 iul.*

a — Troupeau de moutons guidé par des boucs.

Turmă de oi călăuzită de țapi.

Avdela *1927, 11 iul.*

b — Boucs: sans eux il est malaisé de mener un troupeau.

Țapi: fără ei, cu greu se poate conduce o turmă.

In munții Pindului *1927, 16 iul.*

a — Souvent les boucs qui vont en tête du troupeau ont une allure imposante.

Adesea țapii cari merg în fruntea turmei sunt de o mărime impunătoare.

In munții Pindului *1927, 16 iul.*

b — Lorsque le troupeau se repose dans la journée, les boucs forment un groupe à part.

Când turma de oi *amiridză* (e în repaos de amiazi), țapii formează grup separat.

Aminciu *1927, 2 aug.*

a — Bergerie provisoire sur le plateau appelé *Murícl'i.*

Stână provisorie pe platoul numit *Murícl'i.*

Avdela *1927, 5 iul.*

b — Bergerie du Pinde dans la seconde moitié de son existence d'été.

Stână din Pind în a doua jumătate a existenței sale de vară.

Avdela *1927, 11 iul.*

a — Vue d'ensemble d'une bergerie sur la montagne de *Vasilița.*

Ansamblul unei stâni pe muntele Vasilița.

Avdela *1927, 11 iul.*

b — Parc, appelé «*cutar*», où l'on trait les brebis.

Strungă, numit *cutar*, în care se introduc oile mulgătoare.

Avdela *1927, 11 iul.*

a — Baratte et baratton.

Talar (putină) și *sfărliciu* (brighidău).

Avdela ***b*** ***c*** *1927, 11 iul.*

La «*cărlibana*» de la houlette, au moyen de laquelle les pâtres prennent les moutons en l'accrochant à l'un des pieds de derrière.

Cărlibana unui *cărlig*, cu ajutorul căreia păstorii prind oile de unul din picioarele de dinapoi.

Avdela *1927, 11 iul.*

d — Cuiller de pâtre, appelée «*ciubană*».

Lingură păstorească, numită *ciubánă*.

Pe muntele Vasilița *1927, 11 iul.*

a — Sur les sommets des hautes montagnes les bergeries sont à l'ombre d'arbres appelés «*mănicl'iu*».

Pe culmi de munți înalți, stânile sunt adumbrite de arbori coniferi numiți *mănucl'iu* sau *mănicl'iu*.

1927, 5 iul.

b — Dans les montagnes du Pinde il y a aussi de grandes forêts de pins.

In munții Pindului sunt păduri întinse și de pin.

TABLE DES MATIÈRES

CVLTVRA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI
1928

Clișeele
E. MARVAN